

POSTANOWIENIE

Dnia 5 maja 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Joanna Lemańska (przewodniczący)

SSN Maria Szczepaniec

SSN Krzysztof Wiak (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi K. M.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w (...) w sprawie o sygn. akt V ACa (...) z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...) po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 5 maja 2021 r.,

1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w (...) w sprawie o sygn. V ACa (...) nastąpiła przewlekłość postępowania,

2. przyznaje K. M. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w (...) sumę pieniężną w wysokości 2.000 (dwóch tysięcy) złotych,

3. oddala skargę w pozostałym zakresie,

4. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz skarżącego K. M. kwotę 257 (dwieście pięćdziesiąt siedem) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

UZASADNIENIE

Pismem z 25 lutego 2021 r. (data prezentaty) pełnomocnik K. M. (dalej: skarżący) wniósł do Sądu Najwyższego skargę na naruszenie przez Sąd Apelacyjny w (...) prawa skarżącego do rozpoznania sprawy o sygn. V ACa (...) bez nieuzasadnionej zwłoki. Skarżący wniósł o:

1. stwierdzenie, że w postępowaniu apelacyjnym, toczącym się przed Sądem Apelacyjnym w (...) V Wydział Cywilny, w sprawie z powództwa R. przeciwko skarżącemu i B. M. (V ACa (...)) nastąpiła przewlekłość postępowania;

2. wydanie Sądowi Apelacyjnemu w (...) zaleceń zmierzających do zakończenia postępowania apelacyjnego poprzez zobowiązanie do rozpoznania apelacji oraz wydania wyroku w terminie 2 miesięcy od rozpoznania niniejszej skargi;

3. przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego sumy pieniężnej w wysokości 10 000 zł;

4. zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego zwrotu kosztów niniejszego postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu skarżący wskazał, że sąd pierwszej instancji wydał w jego sprawie wyrok 11 lipca 2019 r. Złożona przez niego apelacja wraz z aktami sprawy wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w (...) 5 grudnia 2019 r. Dopiero 19 listopada 2020 r., czyli po upływie 11 i pół miesiąca, w sprawie tej został wylosowany sędzia sprawozdawca. Skarżący zaznaczył, że do chwili wniesienia przez niego skargi na przewlekłość postępowania upłynęło 14 miesięcy. W tym czasie nie odbyła się żadna rozprawa apelacyjna, nie wyznaczono terminu pierwszej rozprawy apelacyjnej, ani nie doręczono pozwanemu odpowiedzi powoda na apelację. Skarżący wskazał również, że sprawa zarejestrowana pod sygn. akt V ACa (...) ma dla niego szczególny charakter, gdyż dotyczy roszczenia spółdzielni mieszkaniowej o pozbawienie go prawa do mieszkania (wygaśnięcia spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu). Stan niepewności w tej kwestii ma drastycznie negatywny wpływ na jego dobrostan, poczucie bezpieczeństwa oraz stan zdrowia. Ten szczególny charakter sprawy uzasadnia wysokość sumy pieniężnej, o której przyznanie skarżący wnosi.

Odpowiedź na powyższą skargę złożył Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) (dalej: uczestnik postępowania). W piśmie z 24 marca 2021 r. wniósł on o oddalenie skargi. W uzasadnieniu pisma zaznaczył, że termin rozprawy apelacyjnej w sprawie, której dotyczy skarga, został wyznaczony na 26 marca 2021 r. Jednocześnie zwrócił uwagę na znaczące obciążenie Sądu Apelacyjnego w (...),

wynikające ze zwiększenia wpływu spraw po nowelizacji przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, a także ze zmniejszenia się liczby sędziów w nim orzekających, którzy nie są w stanie doprowadzić do likwidacji zaległości. Zdaniem Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...), sprawa skarżącego nie została dotychczas rozstrzygnięta, nie ze względu na jej zawartość, ale na obciążenie wydziału dużą ilością spraw i potrzebą ich rozpoznania w kolejności wpływu. Dodatkowo uczestnik postępowania zwrócił uwagę na negatywny wpływ wydarzeń związanych z zagrożeniem epidemicznym i stanem epidemii COVID-19 na pracę wydziału. Pomimo że w sprawie będącej przedmiotem niniejszej skargi nie odraczano rozprawy z powodu zagrożenia epidemicznego, to konieczność taka wystąpiła wobec spraw, które wpłynęły do wydziału wcześniej. Skutkowało to opóźnieniem rozpoznania sprawy skarżącego. Uczestnik postępowania przytoczył również treść przepisu art. 15 zys ust. 11 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 568), zgodnie z którym zaprzestanie czynności przez sąd prowadzący postępowanie w okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii, nie może być podstawą wywodzenia środków prawnych dotyczących beczynności, przewlekłości lub naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z przepisem art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j. Dz.U. 2018, poz. 75; dalej: ustawa o skardze na przewlekłość postępowania), strona może wnieść skargę na stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych

i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania). Chociaż ustawa nie określa wyraźnie, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę, to w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że o przewlekłości postępowania można zasadniczo mówić w przypadku beczynności sądu polegającej na niewyznaczeniu rozprawy, która trwa co najmniej 12 miesięcy (tak np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 21 lutego 2018 r., III SPP 3/18; z 9 stycznia 2019 r., I NSP 4/18; z 10 czerwca 2020 r., I NSP 67/20).

Nie oznacza to jednak, że w każdym przypadku, w którym przekroczony został okres 12 miesięcy, w czasie których nie wyznaczono terminu rozprawy, automatycznie następuje przewlekłość postępowania w rozumieniu ustawy. Ocena spełnienia obowiązku rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie zależy od konkretnych okoliczności, a więc wymaga uwzględnienia wielu czynników wpływających na tok postępowania. Zgodnie z art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, należy w szczególności ocenić nie tylko terminowość, ale i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie. Dokonując tej oceny, poza kwestiami temporalnymi, uwzględnia się także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej złożoności, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania. Powyższe oznacza, że przewlekłość postępowania ocenia się w każdej sprawie w sposób indywidualny, z uwzględnieniem wymienionych okoliczności. W niniejszej sprawie czas oczekiwania na wyznaczenie rozprawy przez Sąd Apelacyjny w (...) wynosił niemal 15 miesięcy. Z akt sprawy wynika bowiem, że apelacja wraz z aktami sprawy wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w (...) 5 grudnia 2019 r., a termin rozprawy apelacyjnej został wyznaczony 2 marca 2021 r. Długość tego okresu dowodzi zatem, że w sprawie prowadzonej przed Sądem Apelacyjnym w (...) pod sygn. akt V ACa (...) nastąpiła przewlekłość postępowania. W okresie tym Sąd nie podjął właściwie żadnych czynności, mających na celu rozpoznanie sprawy. Zaznaczyć przy tym należy, że jak wynika z

akt sprawy, nawet odpowiedź na apelację została doręczona skarżącemu dopiero 22 marca 2021 r.

Ustosunkowując się do argumentów podniesionych przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...), należy wskazać, że w dotychczasowym orzecnictwie Sądu Najwyższego przyjęty został ugruntowany pogląd, zgodnie z którym trudności kadrowe nie mogą mieć zasadniczo wpływu na rozpoznawanie spraw w rozsądnym terminie (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 17 lutego 2012 r., III SPP 2/12; z 6 maja 2020 r., I NSP 34/20; z 20 stycznia 2021 r., I NSP 178/20). Duża ilość innych spraw, jak również niewystarczająca obsada etatów sędziowskich, nie może negatywnie wpływać na sytuację strony, której przysługuje konstytucyjne prawo do rozpoznania jej sprawy w rozsądnym terminie.

Przywołany przez uczestnika postępowania przepis art. 15 zzs ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych miał ograniczony zakres temporalny i nie znajduje zastosowania do pełnego okresu, w którym Sąd Apelacyjny w (...) nie podejmował czynności, mających na celu rozpoznanie niniejszej sprawy. Przepis ten został uchylony ustawą z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz.U. poz. 875), która weszła w życie 16 maja 2020 r. Oznacza to, że zawieszenie biegu terminów procesowych i wyłączenie przewlekłości postępowania na tej podstawie mogło nastąpić jedynie w okresie obowiązywania tego przepisu (ok. 2 miesiące).

Poza kwestiami terminowości i prawidłowości czynności podjętych przez Sąd Apelacyjny w (...), dla oceny czy doszło do przewlekłości postępowania istotne znaczenie ma charakter sprawy, stopień jej złożoności oraz znaczenie dla strony. W niniejszej sprawie należy przyznać rację skarżącemu, że ma ona charakter szczególny, bowiem dotyczy wygaśnięcia spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu. Przewlekłość postępowania utrzymuje więc stan niepewności w zakresie prawa skarżącego do mieszkania – kwestii fundamentalnej dla organizacji i warunków życia osobistego i rodzinnego każdego człowieka. Rozpoznawana sprawa nie jest przy tym zawiła, co przyznał uczestnik postępowania w odpowiedzi

na skargę. Biorąc pod uwagę wszystkie powyższe okoliczności, należało stwierdzić, że w postępowaniu apelacyjnym, toczącym się przed Sądem Apelacyjnym w (...) w sprawie o sygn. akt V ACa (...) nastąpiła przewlekłość postępowania.

Zgodnie z art. 12 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, na żądanie skarżącego lub z urzędu sąd zaleca podjęcie przez sąd rozpoznający sprawę co do istoty albo przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze odpowiednich czynności w wyznaczonym terminie, chyba że wydanie zaleceń jest oczywiście zbędne. Zalecenia nie mogą wkraczać w zakres oceny faktycznej i prawnej sprawy. W okolicznościach badanej sprawy Sąd Najwyższy uznał za zbędne zalecenie Sądowi Apelacyjnemu w (...) wyznaczenia rozprawy apelacyjnej, gdyż termin rozprawy został już uprzednio wyznaczony kolejno na 26 marca 2021 r. oraz następnie na 13 maja 2021 r.

Uwzględniając skargę na przewlekłość postępowania apelacyjnego, stosownie do treści art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, Sąd Najwyższy miał obowiązek rozstrzygnąć wniosek skarżącego o zasądzenie od Skarbu Państwa odpowiedniej sumy pieniężnej. Przyznanie odpowiedniej sumy pieniężnej stanowi sankcję dla państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę dla skarżącego za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania (postanowienie Sądu Najwyższego z 6 stycznia 2006 r., III SPP 154/05). Wysokość przyznanej sumy pieniężnej powinna być proporcjonalna do wielkości zwłoki, jej przyczyn oraz dotkliwości dla skarżącego. Odpowiednia suma pieniężna pełni rolę swoistego zadośćuczynienia za stres i frustrację, spowodowane przewlekłością postępowania sądowego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15; z 9 kwietnia 2019 r., I NSP 9/19;).

Skarżący wnioskował o przyznanie mu sumy pieniężnej w kwocie 10.000 zł, jednakże nie uzasadnił prawidłowo, dlaczego domaga się zasądzenia należności w takiej wysokości, ograniczając się wyłącznie do samego żądania powyższej kwoty i stosunkowo ogólnego wskazania negatywnych emocji, które towarzyszą mu w oczekiwaniu na rozpoznanie jego sprawy przez sąd drugiej instancji. Sąd Najwyższy ustalając wysokość sumy pieniężnej należnej w sytuacji stwierdzenia przewlekłości postępowania wziął pod uwagę charakter sprawy, która

dotyczy kwestii istotnych dla warunków egzystencji skarżącego, oraz wielkość zwłoki w podejmowaniu czynności przez Sąd Apelacyjny w (...), która nie może być uznana za rażącą, jak również to, że zasądzenie sumy pieniężnej nie ma na celu wyrównanie szkody powstałej na skutek przewlekłości postępowania. W ocenie Sądu Najwyższego kwota 2.000 zł rekompensuje zaistnienie i skutki przewlekłości postępowania.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania skargowego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z art. 391 § 3 k.p.c., art. 394¹ § 3 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. i art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość. Zasądzoną od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz skarżącego kwotę 240 zł stanowi wynagrodzenie pełnomocnika skarżącego będącego radcą prawnym, której wysokość ustalono na podstawie § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz.U. 2018, poz. 265), powiększone o kwotę 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.